

Utbildningsinspektion i Byleskolan och Kyrkskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1-5

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden

2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Byleskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	41
Grundskola	245

Kyrkskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	21
Grundskola	193

Byleskolan och Kyrkskolan ingår i samma rektorsområde. Skolorna omfattar förskoleverksamhet, förskoleklass och grundskolans årskurs 1-5. De samverkar med övriga skolor i Täby kyrkby för att bilda en F-9-organisation. Utbildningsinspektionen har granskat verksamheten i förskoleklass och grundskola i skolorna.

På Byleskolan är eleverna fördelade på åldersblandade klasser, som i sin tur ingår i "spår" bestående av F-1-klass, 2-3-klass och 4-5-klass. Det finns två arbetsenheter på skolan, som vardera ansvarar för två spår. Skolan är inrymd i ljusa moderna lokaler i ett plan.

På Kyrkskolan är eleverna fördelade på åldersblandade klasser, vilka ingår i "spår", där varje arbetslag ansvarar för ett spår med F-1-klass, 2-3-klass och 4-5-klass. Det finns tre "spår" tillika arbetsenheter på skolan. Kyrkskolan har en natur- och kulturprofil. Natur- och kulturprofilen innebär regelbundna naturstudier och undervisning förlagd utomhus, arbete med en skolträdgård samt undervisning med olika kulturteman under året. Skolans huvudbyggnad är från 1911. Viss del av verksamheten finns i nyare s.k. paviljonger nära huvudbyggnaden.

Genomförandet av inspektionen i Byleskolan och Kyrkskolan

Skolverket sände den 5 juni 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Byleskolan och Kyrkskolan har bestått av undervisningsrådet Gudrun Rendling samt experten Harry Arvidsson. Besök i Kyrkskolan skedde den 7 september och i Byleskolan den 21 och 22 september 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och skolorna, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om

kommunen och skolorna som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I skolorna genomfördes formella intervjuer med rektor, biträdande rektor, lärare, elever, elevråd, elevvårdspersonal och föräldrar. Ett antal lektioner besöktes. Under besöket fördes också informella samtal med elever och personal.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

I både Kyrkskolan och Byleskolan arbetar alla aktivt med värdegrundsfrågor. Skolorna använder sig av flera metoder för arbetet med normer och värden och hur eleverna skall förhålla sig till varandra, t.ex. fadderverksamhet och kamratstödjare. Det har över tid gett ett gott resultat enligt alla intervjuade. Kränkande behandling förekommer mycket sällan på skolorna, eleverna använder ett vårdat språk och är öppna och välkomnande mot besökare. Det finns inga spår av skadegörelse på skolorna. Av elev- och föräldraenkäter som skolorna genomfört framgår att eleverna känner stor trygghet, vilket också inspektörerna kunde konstatera vid samtal med eleverna. Eleverna uttrycker tolerans och förståelse för varandras olikheter och acceptans för ev. stödbehov hos kamraterna.

Ett sätt för eleverna att påverka i skolan är att regelbundet ha klassråd och elevråd. På Kyrkskolan har eleverna också representation i skolrådet, som är ett samverkansorgan mellan i första hand skola och föräldrar. På Byleskolan kan eleverna delta i den lokala styrelse med föräldramajoritet som finns vid skolan. Eleverna uppfattar att de har möjlighet att påverka främst i frågor som arbetsmiljö och evenemang i skolan. Eleverna klarar att lägga fram förslag, argumentera och lyssna på varandra, även i de yngre åldrarna.

Inspektörerna har en allmän bild av att elevernas förmåga att arbeta demokratiskt och med eget ansvar är god. Elevernas möjligheter att påverka och ta ansvar för sin egen utbildning är dock begränsade på Kyrkskolan, då resultatet av skolans arbete med att främja elevinflytandet över undervisningen till stor del är beroende av vilken lärare eleven har (se vidare kap. 3).

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att elevernas resultat avseende normer och värden är goda när det gäller etiska förhållningssätt och trygghet samt elevernas förmåga till ett demokratiskt arbetssätt.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Byleskolan och Kyrkskolan har gjort lokala konkretiseringar av de nationella kursplanemålen för årskurs 5. Konkretiseringarna av målen är i vissa delar olika i de båda skolorna. Eleverna har målen inskrivna i sin portfolio, som är en metod som syftar till att främja elevernas förmåga att ta ansvar för sitt eget lärande, genom att träna dem i att dokumentera, analysera och utvärdera skolarbetet. I flera klassrum finns målen även uppsatta på väggen. Eleverna känner till målen från kursplanerna. Däremot är målen i läroplanen inte kända för eleverna.

Både Byleskolan och Kyrkskolan har tillgång till speciallärare på heltid. Speciallärarna gör kontinuerliga uppföljningar av elevernas kunskapsutveckling, främst i svenska. De samarbetar också med ansvarig lärare om eventuella behov av stöd och samlar information som är väsentlig för att kunna följa barnens utveckling i skolan. På det sättet fångas tidigt eventuella stödbehov upp och insatser kan ske snabbt för att förbättra elevens resultat.

Alla elever i Kyrkskolan nådde målen vid nationella proven i årskurs 5 år 2004. Vid Byleskolan nådde alla elever målen utom ett fåtal. Rektor analyserar skolornas resultat och har beslutat om byte av läromedel samt fortbildning för personalen som några sätt att förbättra Byleskolans resultat i engelska. De elever som inte uppnått målen har fått åtgärdsprogram upprättade för sig.

Ingen av skolorna har redovisat huruvida eleverna nått målen i andra ämnen än svenska, engelska och matematik. Av läroplanen framgår att läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt skall utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, bl. a. för att kunna stötta elever som behöver det. Läraren skall också informera elev, föräldrar och rektor om kunskapsutvecklingen för eleverna. Rektor skall ha informationen för att utifrån ett övergripande perspektiv kunna vidta åtgärder om målen inte nås. Utvärderingen av elevernas kunskapsutveckling skall ske i alla ämnen. Ett förbättringsområde för skolorna är därmed att hitta rutiner för att säkerställa att eleverna når målen även i ämnen utöver svenska, engelska och matematik.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kunskapsresultaten vid Byleskolan och Kyrkskolan ligger väl i linje med läroplanens krav men att skolorna bör förbättra rutinerna för att säkerställa att eleverna når målen även i de ämnen som inte provas genom de nationella proven.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Eleverna har regelbundet både klassråd och elevråd. På dessa diskuteras frågor som rör klassen specifikt samt arbetsmiljöfrågor och evenemang i skolan t.ex. FN-dagens utformning. Undervisning eller andra pedagogiska frågor diskuteras däremot inte. Eleverna är också välkomna att delta under en del av mötestiden i skolrådet på Kyrkskolan och den lokala styrelsen med föräldramajoritet på Byleskolan. Mötena är då anpassade till elevernas ålder och mognadsnivå. Eleverna rapporterar från elevrådet och tar upp frågor där de anser att skolrådet och styrelsen kan vara behjälpliga. Skolorna anordnar också terminsvisa informationsmöten dit alla föräldrar är välkomna. Föräldrarna påtalar vidare att de är nöjda med de individuella kontakter som sker mellan föräldrar och personal. Inspektörerna bedömer att skolornas samverkan med elever och föräldrar fungerar väl.

I Byleskolan har eleverna möjlighet att inom den ram lärarna lagt för undervisningen välja arbetssätt och redovisningsformer, liksom påverka när under viss tid som arbetet skall utföras. Eleverna får själva upprätta de mål som skall uppnås under arbetsveckan, vilka sedan utvärderas en viss dag per vecka. Skolan arbetar med tre gemensamma temaperioder under läsåret. Förslag till tema presenteras av lärarna i elevrådet, som får lämna synpunkter. Elevernas inflytande på undervisningen uppmuntras och har varit en prioriterad fråga för lärarna. Inspektörerna bedömer att eleverna får möjlighet att ta ansvar för och ha inflytande på sin utbildning på skolan.

Elevernas möjligheter till inflytande på undervisningen varierar i Kyrkskolan. I vilken grad eleverna påverkar och tar ansvar för sitt lärande styrs till stor del av vilken lärare de har. Några lärare uttrycker att eleverna är för unga för att klara av ett ökat ansvar för utbildningen. Vissa elever framför att de inte alls är delaktiga i planeringen av skolarbetet. Av läroplanen framgår att skolan skall sträva efter att varje elev successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan, vilket alltså är ett led i elevens utbildning. Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar i samhället. Det är lärarens uppgift att tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och att därigenom öka elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över skolarbetet. I inspektionen framkommer att resultatet av elevinflytandet skiftar mellan klasserna och Kyrkskolan bör därför förbättra elevernas möjligheter att planera och påverka sin utbildning.

Skolorna har utarbetat ett "förväntansdokument", ett slags ordningsregler, där man anger vilka förväntningar som kan ställas på personal, elever och föräldrar. Dokumentet är framtaget på respektive skola av personal och föräldrar i samverkan. Eleverna har dock inte varit delaktiga. Av läroplanen framgår att personalen tillsammans med eleverna skall utveckla regler för arbetet och samvaron i grupperna, varför skolorna bör beakta elevernas rätt att medverka när ordningsregler antas.

På Kyrkskolan arbetar man aktivt med värdegrundsfrågorna och det förebyggande arbetet mot kränkande behandling. Skolan använder metoder som "Mombus" och Lions Quests material "Tillsammans". "Tillsammans" utgår från en skala där varje genomgående steg skall öka den etiska förmågan hos eleverna och som innehåller olika övningar för elever och personal. Personalen går igenom övningarna själva före höstterminens start för att sedan kunna genomföra dessa tillsammans med eleverna. Mombus är ett kamratstödjärsystem, där eleverna utbildas i att stötta varandra och hjälpa elever som är ensamma eller känner sig utsatta. Två elever i varje klass utses till mombus enligt ett roterande system där man byter representanter varannan vecka vid ett särskilt möte. Biträdande rektor håller i dessa möten, då eleverna avrapporterar hur perioden varit. Skolan har också en väl fungerande fadderverksamhet, där yngre elever som börjar i förskoleklassen får stöd av äldre elever. På klassråden finns möjligheter att diskutera hur arbetsmiljön är i klassen. Föräldrar känner till skolans arbete med Mombus och Tillsammans. Inspektörerna bedömer att skolans arbete med värdegrundsfrågorna är genomtänkt och har ett mycket gott genomslag i skolans verksamhet.

I Byleskolan har personalen valt att inte arbeta med någon gemensam metod för värdegrundsarbetet. Några i personalen arbetar med Mombus. Andra lärare anser att det lagts för mycket fokus på en metod som Mombus, vilket kan leda till att annat värdegrundsarbete kommer i skymundan. De anger att de prioriterar det dagliga samtalet med eleverna i stället.

Hur Kyrkskolan skall arbeta mot kränkande behandling finns dokumenterat i ett handlingsprogram för skolan benämnt Kyrkskolans mobbningsplan. Programmet innehåller både det förebyggande arbetet (som beskrivits ovan), liksom en plan för vilka åtgärder som skall vidtas när kränkningar upptäcks. Enligt samstämmiga uppgifter från alla intervjuade förekommer kränkningar mycket sällan och eleverna har kännedom om vem man skall vända sig till om något händer. Om kränkningar upptäcks kontaktas omedelbart elever och föräldrar för samtal. Delar av personalen har fått utbildning i samtalsmetodik för svåra samtal. Åtgärdsprogram upprättas för de inblandade eleverna och uppföljning sker. Föräldrarna känner till handlingsprogrammen.

I Skolverkets allmänna råd för arbetet mot kränkande behandling har verket tolkat bestämmelserna i skollagen och läroplanen och där sägs följande. "Skolans verksamhet och organisation skall utformas på sätt som främjar goda relationer och trygga lärmiljöer. Det är därför viktigt att det förebyggande arbetet

- omfattar alla former av kränkande behandling,
- är långsiktigt och omfattar såväl individ- som grupp- och skolnivå,

- hålls samman av en för skolan övergripande strategi, integreras som en naturlig del i skolans övriga arbete,
- involverar personal, elever och föräldrar och återkommande ger möjligheter att samtala och reflektera kring förhållningssätt, värderingar, normer och relationer,
- baseras på kunskap om elevernas trivsel och inflytande och förekomsten av kränkande behandling.

Skolan bör sträva efter att så många som möjligt, såväl ledning som personal och elever, kontinuerligt får utbildning i förebyggande arbete.”

Inspektörerna bedömer att Kyrkskolans arbete mot kränkande behandling, liksom värdegrundsarbetet i stort, uppfyller författningarnas krav på ett föredömligt sätt. Handlingsprogrammet bör dock revideras så att det inte begränsas i sin rubricering till att beröra endast mobbning. Begreppet kränkande behandling omfattar flera olika former av kränkningar och innehållet i programmet bör vidgas till att gälla även dessa, t.ex. rasism och annan diskriminering. Vidare bör situationer då vuxen kränker barn behandlas i programmet.

Byleskolans arbete mot kränkande behandling finns beskrivet i ett handlingsprogram. Av programmet framgår att det förebyggande arbetet sker i den vardagliga verksamheten och under samtal med barnen. Personalen uppger att kränkningar sällan förekommer och när de upptäcks hanteras de genast och föräldrar kontaktas. Samtal sker både med den som kränker och den som blivit kränkt. Av programmet framgår ett antal åtgärder om mobbning inte upphör efter samtal med den som mobbar. Då kan en mobbade elev sättas under ”specialbevakning” i skolan, t.ex. genom att eleven får äta lunch ensam utan sina klasskamrater efter ordinarie lunchtid eller att eleven inte får gå ut på rast utan vuxens sällskap. Skolan har ett ansvar enligt skollag och läroplan för att motverka alla former av kränkningar, t.ex. mobbning. I det arbetet bör de metoder användas som passar bäst för respektive skola och som kan ge det bästa stödet för den enskilde eleven att upphöra med kränkningarna. Det är dock viktigt att skolan säkerställer att de åtgärder som man väljer att vidta inte strider mot bestämmelserna om disciplinära åtgärder i skolan eller på annat sätt inte är förenliga med skolans värdegrund. Åtgärder för att stoppa kränkningar bör alltid sättas in i ett resonemang om den värdegrund skolan står för. Vidare saknar programmet hänvisning till hur vuxnas eventuella kränkningar mot barn skall hanteras.

Skolorna har under föregående år arbetat i ett hälsoprojekt där flera olika metoder användes för att nå de övergripande hälsomålen, som t.ex. ökad utevistelse för personal och elever på skolgården och promenadprogram. Arbetet med hälsomålen var vid tiden för inspektionen inte lika intensivt, men Kyrkskolans naturprofil innehåller hög grad av utevistelse för eleverna. På Byleskolan genomförs regelbundet promenader där både personal och elever deltar.

Skolorna erbjuder elevhälsovård genom skolsköterska, skolpsykolog och skolläkare.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Kyrkskolans arbete med värdegrundsfrågor och mot kränkande behandling är mycket gott och att Bylesko-

lan har ett bra värdegrundsarbete. Samverkan mellan skola och elever, liksom mellan skola och föräldrar fungerar väl. Ett utvecklingsområde för Kyrkskolan är att förbättra elevernas möjligheter till påverkan och inflytande över sin utbildning. Byleskolan har ett väl fungerande arbete med elevinflytande avseende utbildningen. Båda skolorna bör revidera handlingsprogrammen mot kränkande behandling så att dessa omfattar åtgärder även mot andra kränkningar än mobbning och situationer då vuxen kränker barn.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

Skolorna har lokala konkretiseringar av kursplanerna i de flesta ämnen. Bearbetningarna är gemensamma för flera skolor i Täby kyrkby och är anpassade till de olika årskurserna. Särskild vikt har lagts vid ämnet svenska, där skolorna har som mål att alla elever skall kunna läsa när de lämnar årskurs 1.

Eleverna är indelade i åldersblandade klasser; förskoleklass – årskurs 1, årskurs 2 - 3 och 4 - 5. Eleverna i förskoleklassen har egen verksamhet under delar av dagen, då de får särskilda möjligheter till lek och rörelse. Eleverna i årskurs 3 och därefter har engelska i åldershomogena grupper. I matematikundervisningen används läromedel som möjliggör att eleverna arbetar på olika nivåer utifrån sina individuella behov.

Personalkonferenser och arbetsenhetsmöten hålls en gång per vecka, där lärarna för pedagogiska diskussioner och planerar verksamheten tillsammans.

Inspektörerna har sett prov på varierade undervisningssätt på skolorna, särskilt i Byleskolan. Vid lektionsbesöken har undervisningen t.ex. bedrivits utomhus då natur och matematik studerats genom ett undersökande arbetssätt, lektioner har haft ett ämnesövergripande innehåll med samverkan av lärare i flera klasser, vilka delats upp i mindre grupper som arbetat ”stationsvis”. Observationer har gjorts då eleverna arbetat både enskilt och i grupp. Elever har gjort enskilda redovisningar inför klassen av aktuella händelser. Enskilt arbete i matematik har under lektionen varierats med samling för genomgång av olika avsnitt och gemensam ”matte-lek”. Elevers egna åsikter och förslag har uppmuntrats och fått leda vidare till nya inslag i undervisningen.

Vid några av lektionsbesöken på Kyrkskolan kunde dock konstateras att undervisningen endast utgick från huvudläromedlet, där eleverna fick skriva av avsnitt ur boken eller på annat sätt arbeta ensidigt med läroboksuppgifter vid dessa undervisningstillfällen. På förfrågan bekräftade eleverna att det var vanligt att undervisningen bedrevs i denna form. Elevernas möjligheter att själva påverka

undervisningen eller arbetssätten var begränsade (se även kap. 3). Av läroplanen framgår att skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer, där innehåll och arbetssätt varierar. Det är därför av vikt att skolan, oberoende av vilken lärare eleverna har, använder sig av läroplanen och dess kvalitetskrav som en grund för undervisningen.

På Byleskolan arbetar personal och elever tematiskt och ämnesövergripande under tre perioder per läsår. Vid inspektörernas besök introducerades ett nytt tema, "Skratt", genom en teaterföreställning framförd av lärarna. Terminens tema var en överraskning för eleverna, men tidigare har tema valts i samråd med eleverna. Elevernas resultat av föregående temaarbete fanns uppsatt i korridorer och samlingslokaler. Personalen gör auskultationer i andra skolor för att hämta inspiration och kunskap om olika pedagogiska arbetssätt. Genom de observationer som gjorts på lektionerna på skolan och vad som i övrigt framkommit i inspektionen bedömer inspektörerna att undervisningen på Byleskolan svarar mot läroplanens krav på varierade arbetssätt och flexibla arbetsformer på ett föredömligt sätt.

Skolorna har ett handlingsprogram för arbetet med särskilda stödinsatser. Av det framgår bl.a. att skolorna har regelbundna tester och utvärderingar för att tidigt fånga upp elevers ev. stödbehov. I programmet anges hur gången är när en elev får problem samt vem som ansvarar för varje del i stödprocessen. Personalkonferensen, som hålls en gång per vecka, har som stående punkt att ta upp ev. problem för en elev. I personalkonferensen ingår också specialläraren, som därefter kan föra frågor från personalkonferensen till elevvårdsteamet. Elevvårdsteamet består av skolledning, skolsköterska, skolpsykolog, speciallärare och talpedagog, vilka träffas regelbundet för att diskutera elevers behov av stöd. När så behövs hålls elevvårdskonferens i vilken också elevens föräldrar inbjuds att delta. Åtgärdsprogram upprättas tillsammans med elev och föräldrar för de elever som är i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med särskilda stödinsatser fungerar mycket väl genom att ev. stödbehov upptäcks och identifieras på ett tidigt stadium samt att adekvata stödinsatser sätts in.

Skolorna håller utvecklingssamtal med elever och föräldrar en gång per termin. Utvecklingssamtalen förbereds genom att elever och föräldrar får fylla i ett underlag i förväg, som utgår från elevens kunskapsutveckling och sociala förmågor. Motsvarande utvärdering görs av läraren. Vid utvecklingssamtalet diskuteras utvärderingarna och lärare och elev upprättar tillsammans en individuell utvecklingsplan för eleven. Föräldrar och elever är mycket nöjda med utvecklingssamtalens utformning, vilket också framkommer av de enkätundersökningar skolan gjort.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att den pedagogiska verksamheten och undervisningen håller god kvalitet på skolorna. Inspektörerna vill särskilt framhålla skolornas arbete med särskilda stödinsatser samt utformningen av utvecklingssamtalen. Arbetsformerna varierar i stor utsträckning på Byleskolan, som också har ett flexibelt arbetssätt med ämnesövergripande temaarbete. Ett förbättringsområde för Kyrkskolan är att utveckla arbetsformerna så att de, oberoende av lärare, stämmer överens med läroplanens kvalitetskrav på under-

visningen, bl.a. vad gäller varierade arbetssätt och möjligheter för eleverna att ha inflytande över och ta eget ansvar för undervisningen.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Byleskolan och Kyrkskolan utgör ett rektorsområde där rektor arbetar 60 procent av tiden på Byleskolan och har huvudansvaret för den och 40 procent på Kyrkskolan. Omvänt arbetar biträdande rektor 60 procent på Kyrkskolan med huvudansvaret för skolan och 40 procent på Byleskolan. Rektor och biträdande rektor arbetar nära tillsammans, t.ex. med budget och tjänstefördelning på båda skolorna. Skolledningen har till sitt stöd fem utbildningsledare (en i varje arbetsenhet) med ett särskilt ansvar för att leda den pedagogiska utvecklingen i arbetsenheten samt att tillsammans med skolledningen bilda ledningsgrupp för respektive skola.

Personalen på Byleskolan anser att rektor är drivande i skolutvecklingsfrågor och ger utrymme för dessa i verksamheten. Genom regelbundna möten med utbildningsledarna håller sig rektor informerad om den dagliga verksamheten. Hon är känd hos elever och föräldrar. Rektor ansvarar för elevvårdsfrågorna i samarbete med elevvårdsteamet. Inspektörerna bedömer att rektor är en tydlig pedagogisk ledare och väl förtrogen med verksamheten på Byleskolan.

I Kyrkskolan är det biträdande rektor som ansvarar för elevvårdskonferensen och oftast beslutar om stödinsatser. Vid svårare ärenden deltar rektor och är också den som tar beslut i sådana ärenden. Biträdande rektor är den som har utvecklings- och lönesamtal med lärarna på Kyrkskolan. Personalen uppfattar att biträdande rektor är den pedagogiska ledaren på Kyrkskolan och den som man vänder sig till i första hand. Rektor finns på skolan viss tid i veckan och inspektörerna bedömer att hon håller sig väl förtrogen med verksamheten genom samarbetet med biträdande rektor. Ansvarsfördelningen mellan rektor och biträdande rektor är tydlig, anser skolledning och personal, och den finns också reglerad i ett skriftligt dokument. Föräldrar och elever vet vem som är rektor respektive biträdande rektor och anger att de skulle vända sig till biträdande rektor i första hand. Skolförfattningarna lyfter fram rektors centrala roll på skolan såsom ansvarig för det pedagogiska ledarskapet och personalen. Rektor har möjlighet att delegera arbetsuppgifter men inte det ansvar som skolförfattningarna uttryckligen lagt på rektor. Dit hör bl.a. att vara ledamot av elevvårdskonferensen. Skolan måste därför ändra sina rutiner så att rektor ingår i elevvårdskonferensen. Det är också viktigt att det tydligt framgår att rektor är ytterst ansvarig för det pedagogiska ledarskapet på skolan.

Båda skolorna arbetar med uppföljning och utvärdering enligt en "utvärderingsklocka", som anger vilka aktiviteter som skall utföras och vid vilken tidpunkt. Bl.a. ingår aktiviteter som tester, elev-, personal- och föräldraenkäter, utvecklingssamtal, arbetslagens utvärdering av mål och handlingsplaner, utvärdering av verksamhetsåret samt upprättande av nya mål för verksamheten. Skolledning och personal bekräftar att ett kontinuerligt arbete med utvärdering pågår utifrån "klockan" som leder till förbättringsinsatser, vilket också framgår av den dokumentation Skolverket tagit del av.

Skolornas respektive kvalitetsredovisningar är utarbetade i enlighet med de centrala direktiv som kommunen gett rektorerna. De innehåller resultat och hur målen uppfyllts avseende t.ex. elevernas kunskaper, värdegrundarbete och arbetsmiljö. Resultaten bygger på de utvärderingar som gjorts enligt "utvärderingsklockan" samt resultat av nationella proven. I kvalitetsredovisningarna ingår också analys och åtgärdsplaner med utgångspunkt i de resultat som enligt skolorna inte är tillfredsställande. Skolornas analys av resultaten har t.ex. påverkat planeringen av personalens fortbildning, genom att kompetensutveckling i engelska för lärarna varit en åtgärd för att förbättra Byleskolans resultat i språket. De åtgärder som skall vidtas är kopplade till skolornas respektive arbetsplan. Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsredovisningar väl uppfyller förordningens krav.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolornas styrning och ledning fungerar väl, men att rektor måste ingå i elevvårdskonferensen på Kyrkskolan. Inspektörerna bedömer att skolornas kvalitetsarbete med uppföljning och utvärdering av verksamheten håller mycket god kvalitet.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Skolorna erbjuder undervisning i enlighet med den timplan som används i området Täby kyrkby, där en fördelning av timmar skett i samarbete med 6-9-skolan för att säkerställa att eleverna får den garanterade undervisningstiden i de olika ämnena. Byleskolan anordnar dock inte elevens val utan låter den i timplanen avsätta tiden för elevens val ingå som förstärkning i de praktisk-estetiska ämnena. Elevens val anordnas i Kyrkskolan i sådan form att skolan anvisar ett urval av ämnen: svenska, bild samt idrott och hälsa, varefter eleverna får välja fördjupning. En valmöjlighet för eleverna är "Hjärnkontoret", som leds av specialläraren och innebär hjälp med läxläsning, att komma ifatt eller för att gå

igenom svårare avsnitt som eleven behöver hjälp med. Vissa elever, som av skolan bedöms behöva det, rekommenderas särskilt att välja Hjärnkontoret för att få stöd i skolarbetet. Elever och föräldrar är nöjda med verksamheten i "Hjärnkontoret".

Av förarbeten till skollagen framgår att syftet med elevens val inte är att vara någon form av stödundervisning, utan en fördjupning eller breddning i ett visst ämne. Skolan skall också erbjuda ett allsidigt urval av ämnen för eleven att välja emellan och alltså innebära en reell valmöjlighet för eleven. Elevens val skall inte styras av lärares bedömning av elevens behov. Undervisningen i elevens val i Kyrkskolan bedöms till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med målen i de kursplaner som gäller för de ämnen som utgör elevens val, förutom valet Hjärnkontoret som i denna form inte kan ingå i elevens val. Stödundervisning skall tillgodoses på andra sätt. Om skolan bedömer att verksamheten i Hjärnkontoret är av godo för eleverna kan den anordnas inom andra ramar. Byleskolan måste anordna elevens val i den omfattning som anges i timplanen för grundskolan och utifrån kravet att elevens val skall utgöra ett för eleven reellt val av fördjupning eller breddning i ett eller flera ämnen.

Elever på skolorna som är berättigade till modersmålsundervisning eller svenska för invandrare erbjuds sådan undervisning. Den ges genom elevstödsenhetens försorg. Skolorna informerar föräldrar och elever om möjligheten till sådan undervisning när eleven börjar vid respektive skola.

Kyrkskolan är inte i sin helhet anpassad för elever med rörelsehinder. På nedre botten finns dock en ramp vid ingången och handikapptolett. Skolan har inte någon elev med rörelsehinder just nu, men skolledningen anger att en elevs ev. funktionsnedsättning inte skulle innebära något problem, då möjligheter finns att förlägga undervisningen på nedre planet och i övrigt anpassa den delen av skolan efter funktionshindrade elevers behov. Byleskolan är en enplansskola där elever med rörelsehinder kan tas emot. För elever med övriga funktionsnedsättningar kan skolornas lokaler och undervisning anpassas efter behov. Inspektörerna bedömer att båda skolorna ger uttryck för en flexibel inställning där en elev med någon form av funktionsnedsättning väl kan tas emot.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning är god på båda skolorna, förutom avseende elevens val. Alternativet Hjärnkontoret kan inte utgöra en del av elevens val på Kyrkskolan. Byleskolan måste anordna elevens val så att eleverna har möjlighet att välja innehåll som innebär en fördjupning eller breddning av ett visst ämne.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I stort sett all personal som undervisar på skolorna är utbildade pedagoger och har adekvat utbildning för de ämnen och årskurser de undervisar i. Personalen deltar i EU-projektet Växtkraft Mål 3, och inom detta har en kompetensanalys gjorts och personalen har fått en kompetensutvecklingsplan och fortbildning efter behov. Resurser avsätts i budgeten för kompetensutveckling, både utifrån skolans och de enskilda lärarnas behov.

Eftersom huvuddelen av Kyrkskolan är inrymd i en äldre byggnad är den inte helt lämplig för de undervisningsformer personalen skulle vilja arbeta med. Skolans lokaler har dock anpassats i möjligaste mån och utrymmena utnyttjas väl. Arbetsrum för lärarna och grupprum saknas. Skolan bedriver också undervisning i s.k. paviljonger, dvs mobila enheter som är belägna på skolgården. Dessa är ljusa och ändamålsenliga. Skolgården är stor och ger utrymme för olika typer av aktiviteter. På skolan finns också en köksträdgård. Eleverna har möjlighet att delta i arbetet i trädgården, som ett led i undervisningen. Föräldrarna har påtalat att bristande belysning på skolgården kan innebära att skolans tillsyn över eleverna försvåras och att säkerheten för eleverna blir sämre. Inspektörerna förutsätter att skolan beaktar att tillsynen över eleverna kan ske tillfredsställande. Byleskolan har ljusa och ändamålsenliga lokaler för undervisning. Det finns möjligheter att använda flexibla arbetssätt, där eleverna kan arbeta i mindre grupper. Personalen har tillgång till arbetsplatser på skolan. Utemiljön är god och kan användas för varierade aktiviteter.

Inspektörerna bedömer att skolorna har läromedel i tillräcklig omfattning och att dessa är tidsenliga.

Skolorna får resurser för sin verksamhet utifrån antalet elever på respektive skola. I budgeten ingår bl.a. kostnader för personal, förbrukning och vissa stödåtgärder för elever i behov av särskilt stöd. För ytterligare stödinsatser som bedöms nödvändiga får rektor och biträdande rektor vända sig till elevstödsenheten för beviljande av extra resurser. Personal och föräldrar påtalar att de befärar att alla elever i behov av särskilt stöd inte kommer att kunna få det på grund av minskade resurser. Då det gäller en befärad framtida risk har inspektörerna dock inte kunnat belägga att så är fallet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans resurser är av tillräcklig omfattning.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Byleskolan och Kyrkskolan övergripande är av god kvalitet. Kyrkskolan har ett mycket gott arbete med normer och värden. På Byleskolan skall det goda pedagogiska arbetet särskilt framhållas. Båda skolorna har ett mycket gott arbete för elever i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att kvalitetsarbetet med uppföljning och utvärdering av skolornas verksamhet håller hög kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

Kunskaper

- Skolorna bör förbättra rutinerna för att säkerställa att eleverna når målen även i de ämnen som inte provas genom de nationella proven.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Kyrkskolan bör arbeta med att förbättra elevernas möjligheter till inflytande på utbildningen.
- Skolorna bör revidera handlingsprogrammen mot kränkande behandling så att det omfattar alla former av kränkningar samt situationer då vuxen kränker barn.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Kyrkskolan bör utveckla arbetsformerna så att de, oberoende av lärare, stämmer överens med läroplanens kvalitetskrav på undervisningen.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Rektor är inte ledamot i elevvårdskonferensen på Kyrkskolan (3 kap. 4 § grundskoleförordningen).

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

- Kyrkskolan tar delvis i anspråk elevens val för särskilda stödinsatser (2 kap. 19 § grundskoleförordningen).
- Byleskolan anordnar inte elevens val (2 kap. 19 och 20 §§ grundskoleförordningen).

Datum
2005-09-02

Ort
Stockholm

Gudrun Rendling
Harry Arvidsson